

Gospodar in gospodinja

LETO 1936

17. JUNIJA

ŠTEV. 25

Sesači na sadnem drevju

Surova rudninska hrana, ki jo sprejemajo rastline s svojimi koreninami, se vzdiguje po deblu v liste, kjer se s pomočjo listnega zelenila in sončne svetlobe pretvori v **organske snovi**. Iz teh snovi gradi rastlina svoj organizem in plodove. In uprav ta prebavljen rastlinski sok je tista slaščica, ki ima med zajedalci sila mnogo ljubiteljev. Takoj spomladi, ko rastline ozelenijo in se jame ta sok pretakati z listov pod lubjem v vse dele rastline, je že polno sesal zabodenih v lubje in v vrhnico listov, in dragoceni rastlinski sok teče namesto po rastlini, v nikdar site želodce raznih sesačev. Njih število je vsak dan večje in večje tako, da pokrijejo včasih liste in poganjke tesno drug do drugega. Nekateri se celo tako razmnože, da nimajo na rastlini niti prostora in se nakopičijo celo po vejah v celih plasteh (ameriški kapar).

Jasno je, da je škoda, ki jo delajo sesači na sadnem drevju in tudi na nekaterih drugih kulturnih rastlinah, mnogo večja, nego škoda od objedačev, ki so bili opisani v zadnjem članku. Sesači se neprimerno hitreje razmnožujejo in je zelo težko drevje obvarovati pred njimi. Še težje pa je zatiranje, ako količkaj čakamo, da se na široko razpasejo. Odločilno za škodo je tudi to, da se nahajajo na sadnem drevju skoraj skozi vse poletje.

Zato je nujno potrebno, da jih sadjar in sploh vsak kmetovalec pozna, in da ve na kak način se mu je uspešno boriti z njimi. Povdarjamo še enkrat, da je zelo težavno zanesljivo obvarovati drevje pred njimi. Vsi ukrepi v tem oziru spadajo v zimsko dobo, torej sedaj ne more biti govora o njih. Sedaj imamo žal vsakovrstne sesače že na drevju in nam ne preostaja drugega, nego da se jih lotimo z vso vztrajnostjo, preden se razmnože v stotisoče in milijone in preden napravijo večjo škodo.

Najbolj znan in skoraj najbolj škodljiv sesač je listna ušica. O tem hudem zajedavcu je bil govor na tem mestu že letos. Menda je ni vrtno rastline, ki ne bi

imele svoje vrste ušice. Poleg jablane in hruške so posebno breskve v nevarnosti pred neko ušico, ki ji pravijo **medena uš**. Razmnoži se tako hitro in v takih množinah, da uniči lahko cele nasade. Značilno pri tej ušici je to, da se prizadeto listje ne krivinči, ampak ostane v naravni obliki. Roji raznih muh obletavajo take breskve, ker jih privablja sladka **manca**, ki jo izločajo ušice.

Kakor druge, tako zatiramo tudi to ušico z raznimi jedkimi tekočinami, ki vplivajo na dihalo in druge organe. Najbolj znan je tobačni izvleček, **mazavo milo** in kvasijeva zavrelica, ki se naredi takole: V dveh litrih namakamo 24 ur 25 dekagramov kvasijevih treščic (dobe se v drogeriji). Potem jih na isti vodi zavremo in pustimo še 24 ur v isti vodi. Nato zavrelico precedimo, da odstranimo treščice. Nazadnje dodamo še 8 litrov vode in 30 dkg v vreli vodi raztopljenega mazavega mila. Tako imamo 10 litrov prav izvrstno učinkujočega sredstva za zatiranje katerihkoli listnih ušic. S to tekočino temeljito obrizgamo ušive breskve ali kak druga sadna plemena. Brizganje moramo ponoviti v presledkih enega dneva toliko časa, da izginejo vse ušice.

Komur je bolj pri rokah tobačni izvleček, naj ravna takole: V 9 litrih vode naj raztopi 30 dkg tobačnega izvlečka, v 1 litru vrele vode naj pa razmnoži 20 dkg mazavega mila. Ko je oboje popolnoma raztopljeno, zlijemo raztopini skupaj in imamo 10 litrov gotovega škropila.

Vsako sredstvo za zatiranje listnih ušic učinkuje najugodnejše ob toplem, suhem vremenu. V dežju je seveda brez pomena, ker ga izpere deževnica.

Drug sesač, ki spada k ušicam, je **krava ušica** na jablanah. Ne moremo sicer trditi, da bi bila tako škodljiva, kakor so listne ušice, vendar pa je ugonobila že marsikatero jablano, ali jo vsaj znatno oškodovala. Nikotinovo mazilo za krvavo ušico se pripravi takole: Na 10 litrov vode vzamemo 60–70 dkg tobačnega izvleč-

ka in 30—40 dkg mazavega mila. Tej mešanici prilijemo še pol litra denaturiranega (gorilnega) vinskega cveta (špirta). S to tekočino pomagamo s pomočjo trdega čopiča naselbine po deblu in po vejah. Samo brizganje ni tako uspešno, ker ne prodre dovolj globoko v razpoke in rane, kjer se krvava ušica najraje nahaja.

Tretji v tej družbi je navadni ali češpljev kapar, kateremu se je pridružil v zadnjem času še nevarnejši ameriški kapar (kapar San Jose). Njih zatiranje spada pa bolj v zimsko in rano spomladansko dobo, zato jih za sedaj lahko preidemo.

Bolsčice na jablanah in hruškah so bile omenjene nedavno na tem mestu. Njihove ličinke zatiramo z enakimi sredstvi in na isti način, kakor druge sesače. Tega zajedalca zaenkrat pri nas še ni toliko, da bi bil nevaren, oziroma, da bi delal občutno škodo, zato ga tudi samo omenjamo.

Hujši škodljivci so razne pršice ali grinje, ki se tako rade naselijo na mladih

hruškovih vršičkih in listih ter zelo ovirajo rast in razvoj mladega drevesa. So to z golim očesom nevidne, črvičkom podobne grinje, ki nabađajo gornjo stran mladega lističa, da se nameluri, kakor li bilo kozavo. V teh mehurčkah živi grinja, dokler se list ne posuši, potem se naseli pa na drug zdrav list. Tudi pokončevanje tega zajedavca spada v zimsko dobo. Brizganje z 10 odstotno raztopino arborina, ko je drevje golo (preden začne brsteti), ga navadno uniči. Občutljive so tudi za žvepleno-apneno brozgo.

Na hruškah zajedajo liste neka listna stenica. To je komaj 1 mm dolga živalica, ki leže maja meseca jajčeca na liste. Ličinke izsesavajo liste, da dobe bele lise in odpadejo. Prezimi v obliki jajčeca po drevju. S temeljitim zimskim snajenjem in brizganjem sadnega dravja — predno zbrsti — z arborinom, se rešimo tudi te nadloge. Čez poletje pa ji skoraj ne moremo do živga. H.

Čista pasma kranjske čebele

Zadnjič smo na tem mestu opozorili slovenske kmečke čebelarje, ki jim je na tem, da bi svoje čebelne družine prodajali za plemo, kako važno je, da ogrebajo roje v kranjiče prave mere. Upamo, da smo s tem našim podeželskim čebelarjem, ki še po starem načinu »kranjičujejo«, pripomogli do boljšega uspeha v njihovem čebelarstvem obratu. Omenili smo pa tudi, da je poleg točne panjske mere zelo važna za ugodno prodajo naše sivke tudi čista pasma. Gotovo je ravno pasma tista privlačna okoliščina, ki omogoča prodajo kranjske sivke v tu in inozemstvu.

Tudi preprost čebelar je gotovo že kdaj slišal, da po svetu niso vse čebele enake, ne po zunanjem videzu in ne po lastnostih. Če bi bile vse enake, kdo bi se menil za kranjsko čebelo! Marsikdo je morda čebele drugih pasem že tudi videl na kakšni razstavi. Videl je tam čebele skoro čisto črne barve in morda za spoznanje manjše mimo naših. To so črne severne ali nemške čebele, ki so razširjene po vsej severni Evropi, najdemo jo pa tudi po drugih deželah. Po svojem ustroju je dokaj odporna in vzdrži tudi v mrzlih krajih. Po barvi ji je pravo nasprotje italijanska čebela, ki ima obročke na zadku lepo rumene, kakor

naša matica in še bolj. Prikladna je za bolj tople pokrajine, je marljiva, pa tudi huda!

Med njima je po barvi in po kraju naša siva kranjska čebela, ki je doma v Sloveniji in ponekod tudi preko slovenskega ozemlja. Naša čebela je svetlo siva po vsem telescu in slovi po svetu zaradi izredne krotkosti, velike marljivosti in (kar ji ni v prid!) zavoljo posebnega nagnenja za rojenje. Znanstveni svet jo imenuje noriško (apis norica). Poleg teh nam najbližjih pasem je še cela vrsta drugih, kakor na pr. ciprka, egiptovska, sirijska čebelna pasma itd.

Ker je naša sivka stisnjena med dve močni tuji pasmi (nemško in italijansko), ni čudno, da ji vedno preti nevarnost, da se polagoma z njima skriža in izgine. Zato je za razvoj in obstoj našega slovenskega čebelarstva silno važno, da ohranimo kranjico čisto, tako po zunanjosti, kakor po njenih dobrih lastnostih, ki jih druge pasme nimajo v tako veliki meri. Sklepamo pa takole: če je zunanost čista, so v pretežni večini ohranjenosti tudi lastnosti. Kako je torej z barvo? Le opazujte bolj natanko, pa boste pri premnogi družinah zasledili, kako imajo čebele (merodajne so mladice, ki še niso oguljene) na enem ali celo na več

zadkovih obročih odtenke rumene barve. Ti sledovi rumene barve so zanesljivo znamenje, da je v družini nekaj krvi italijanske čebele — več ali manj. Z njo se vrivajo v naše čebelne družine tudi lastnosti energične italijanke, ki nam jih prav nič ni treba. Drugod zasledimo spet, da so čebele pretemne — znak krvi nemke čebele.

Razume se samo po sebi, da v takšnih slučajih ne moremo govoriti o čisti kranjski čebeli. Za našo domačo uporabo bi končno zaenkrat še ne bilo tako hudo, če družine niso čiste pasme. Toda če premislimo, da je bolj in bolj nevarno, da se polagoma naša sivka čisto vtopi v tujih pasmah, je stvar že resnejša. Ako pa pomislimo na izvoz, postane zadeva čisto resna, tako resna, da ni mogoče preko nje. Kdo vam bo recimo v Ameriki kupoval našo sivo čebelo, če bi mu pa mogli postreči zgolj z neko zmesjo! Ni govor!

Če pa je stvar takšna, je treba za ohranitev naše pasme kaj storiti in se resno pobrigati, da se nam ohrani. Rekli boste: za to naj se brigajo čebelarске organizacije. Saj se! Slovensko čebelarско društvo vzdržuje društveno plemenilno postajo, v kateri skrbi zlasti za ohranitev čiste pasme. Toda organizacije ne morejo veliko kaj, če posamezni če-

belarji za to nimajo smisla. Treba je, da se vsak tudi preprost podeželski čebelar briga, ali ima v čebelnjaku pravo kranjsko ali pa tujo zmes. Če se sam ne spozna, naj poprosi bližnjega veščaka. Družine, ki očitujejo čisto pasmo, je treba skrbno negovati in množiti, kar je pa mešanega blaga, pa čim prej spraviti iz čebelnjaka na ta način, da se jeseni takšne družine opuščajo. Pri kranjskih se jih je na drugačen način težko znebiti, ker je zamenjava matic skoro nemogoča. V modernih premičnih panjih je pa stvar kaj enostavna. Vse lastnosti pasme leže v matici. Ako hočeš pasemsko mešano družino očistiti, ji izmenjaj matico z drugo, ki je čista, pa je delo opravljeno.

Preveč bi narasel pričujoči spis, če bi hoteli podrobno opisovati, kaj in kako je v posameznih slučajih treba ukreniti, da se nam čebelna pasma izčisti, kjer je križana. Povdariti hočemo le, da je to vprašanje za naše čebelarstvo bolj važno, kakor bi se posamezniku na prvi pogled zdelo. Povdariti pa tudi, da je vsak posamezen čebelar dolžan v interesu skupnosti in dobrega imena naše sivke, pa tudi v interesu obstoja in napredka slovenskega čebelarstva, resno skrbeti, da bo imel v čebelnjaku pristno kranjsko čebelo. Če je za tuje veliko vredna, mora biti za nas še več!

Pomen pravičnega obdelovanja zemlje

Dobro uspevanje naših poljskih rastlin je odvisno predvsem od množine in pravične razdelitve letnih padavin in sončne svetlobe tekom dobe rasti, kakor tudi od toplotnih razmer in kakovosti zemlje. Na prve tri činitelje kmetovalec ne more svojevoljno vplivati, pač pa lahko deloma uveljavi svoj trud v prid izboljšanju in izkoriščanju zemlje, kar je mogoče doseči s pravičnim obdelovanjem zemlje. Namen tega obdelovanja je, napraviti zemeljske zaklade rastlinskih hranilnih snovi pristopne koreninam in obenem napraviti rastlinam ugodna tla in izboljšati tekom vegetacijske dobe nastalo, neugodno stanje zemlje.

Ko spravimo poljske pridelke, je potrebno, da z oranjem in branjem pripravimo zemljo tako, da jo potem priroda sama privede v zaželeno godno stanje. Plug in brana razdereta trdo in za krak nepropustno plast zemlje, jo zrahljata in

s tem omogočita pristop zraka in vlage k posameznim zemeljskim delcem. V taki zemlji se pospešuje razpadanje zemeljskih delcev in gnitje organskih snovi (hlevski gnoj in rastlinski odpadki). V jeseni zorani in v gruclah ležeči zemlji, zmrzne v zimskem času v njej se nahajajoča voda. — Zmrzla voda zavzame večjo prostornino, vsled česar potem razpadajo posamezni deli in delci zemlje. Vrhnja, kakor tudi spodnja plast zemlje se zrahlja in nastane godnost, ki omogoči, da rastlinske koreninice z lahkoto prodirajo med posameznimi zemeljskimi delci ter razkrajajo in vsrkavajo hranilne snovi, ki bi sicer ne bile pristopne. Tako zemlja potrebuje vrhutega tudi manj gnojil. Pripravimo li na ta način rastlini ugodna tla, potem se lahko krepko razvija in dodana gnojila dobro izrablja.

Zemlja, ki je v stanju ugodnosti, dovoljuje, da se vlaga, ki prihaja v obliki pa-

davin, sorazmerno razdeli med posamezne zemeljske delce, kjer je potem rastlinskimi koreninam lahko pristopna. Na takem zemljišču ne trpijo rastline nikdar v tako veliki meri na pomanjkanju ali pa na preobilni vodi, kot pa na slabo obdelanem. Zrak in toplota pravilno krožita in spodbujata delovanje korenin, da te izločujejo ogljikovo kislino, katera je za razkrajanje hranilnih snovi zelo velikega pomena.

Zemeljska plast, kamor segajo korenine in koreninice rastlin, ni mrtva snov, kakor to marsikdo domneva, temveč se nahaja v njej mnogo koristnih in škodljivih živalskih, kakor tudi rastlinskih živih bitij. — Med temi je treba omeniti predvsem razne bakterije, lišaje, mahovje itd. Vsi ti so udeleženi pri razkrajanju gnoj, raznih drugih organskih in neposredno tudi rudninskih snovi. — Vse navedene snovi se pretvarjajo v tako obliko, da jih potem lahko koreninice takoj vsrkajo in uporabljajo kot hrano. Z razkrajanjem teh snovi je v zvezi tvorba plinov, ki pripomorejo k rahljanju zemlje. Razvoj zgoraj navedenih bitij pa je mogoč le v slučaju, ako imata v zemljo dostop zrak in vlaga.

Obdelovanje zemlje s posameznimi

kmetijskimi stroji je vezano na določen čas in na stanje ter kakovost zemlje, kajti obdelovanje v neprimerni letni dobi in pri neugodnem stanju zemlje lahko povzroči, da se zemlja stlači v trdo, zraku in vlagi nepropustno plast, v kateri je delovanje in razvoj korenin, katerih namen je, dovajati rastlini rudninsko hrano in vodo, nemogoč. Da se morejo koristne talne bakterije uspešno razvijati in skupno z drugimi prirodnimi vplivi spraviti zemljo v godno stanje, je potreben med posameznimi obdelovanji primeren presledek. Ta presledek pa je odvisen od toplotne in zemeljske vlage.

Godnost zemlje pospešujejo naravna gnojila (hlevski gnoj, gnojnice in kompost), s katerimi ji dovajamo koristne bakterije. — Poleg tega pa se ta gnojila zmešajo z zemeljskimi delci, zrahljajo zemljo in omogočijo pristop vlage in zraka.

K dobremu stanju zemlje in pravilni rabi gnojil pripomore v veliki meri tudi pravilno kolobarjenje.

Ako hočemo uspešno in dobro gospodariti, nam morajo biti natančno poznani vplivi tega ali onega obdelovanja zemlje v posameznih letnih dobah in s posameznimi stroji.

V KRALJESTVU GOSPODINJE

KUHINJA

Kumnova juha. Petršilj, zeleno, korenček in kolerabo operem, narežem na listke in oprážim na masti. Ko je zelenje zmehčano, ga potreseš z moko. Ko ta zarumeni, pridenem kumna in razredčim z vodo. Ko nekaj časa juha vre, jo zakuham z debelimi rezanci ali s cmoki ali z rižem.

Jajčni kolač s špinačo. V lončku zgodeljam četrt litra mrzlega mleka, dve jajci, dve žlici moke in primerno soli. Iz tega testa spečem štiri omlete. Omlete namažem s špinačo, ki sem jo skuhala, oprala in oprážila na surovem maslu. Med špinačo sem zmešala en rumenjaka. Jajčje krpe zvijem skupaj in jih dam kot samostojno jed na mizo.

Telečje klobasice. En četrt kilograma telečjega mesa operem, mu oberem kožico in žilice ter ga prav na drobno sesekljam. Sesekljanemu mesu pridenem en strok s oljo strtega česna, drobno zreza-

nega zelenega petršilja, osmukanega majarona, malo limoninih lupinic in eno v mleko namočeno in ožeto žemljico. Ko je prav dobro zmešano, stresem na z moko potreseno desko in oblikujem deset do dvanajst klobasic iz te mešanice. Te klobasice povaljam v moki, namočim v jajcu in ocvrem na razbeljeni masti. Na mizo jih dam s solato ali s kislim zemljem ali s kislo repo.

Pražen krompir. Za tako jed skuham neolupljen krompir. Da se mi krompir enakomerno skuha, pazim na to, da prav hitro zavre in da se potem počasi kuha. Kuhan krompir odcedim in še vročega olupim, zrežem na rezine in oprážim na razbeljeni masti, v kateri sem zarumenila nekoliko čebule. Krompir večkrat premešam in stlačim. Ako pa hočem, da ostanejo posamezni kosi celi, sprážim na rezine narezan krompir popolnoma shladen.

Črešnjev zvitek. Vlečeno testo napravim iz četrt kilograma moke, osminke litra mlačne vode, enega beljaka, polne

žlice olja ali pol žlice masla in primerno soli. Dobro pregneteno testo pokrijem s skledo in pustim pol ure počivati. Nato testo razvaljam in na tanko razvlečem. Testo pomažem z sledečim nadevom: 4 dkg surovega masla mešam s tremi rumenjaki in dvema žlicama kisle smetane. Ko je dobro zmešano, pridenem sneg iz treh beljakov. Po namazanem testu potresem črešnje, katerim sem odvzela pečke in pecilje. Po črešnjah potresem sladkor, malo cimeta in pest drobtin. Testo narahlo zvijem in spečem v pečici. Za peko rabi tri četrt ure. Pečen zvitek narežem na kose, potresem s sladkorjem in dam na mizo. Črešnjev zvitek lahko napravim tudi bolj preprosto: Testo napravim kakor zgoraj. Polovico testa zabelim s 6 dkg surovega masla, v katerem sem zarumenila dve pesti drobtin. Po tej polovici potresem črešnje brez pečk. Drugo polovico testa zabelim s 6 dkg raztopljenega surovega masla. Testo zvijem tako, da pride s črešnjami nasuta polovica v sredino. Druga polovica je kot zavitek.

Krojenje oblek

Krojenje je najvažnejše, kadar delamo obleko. Danes dobimo že tako zanesljive kroje, da si more vsaka — četudi ni šivilja — sama sešiti obleko, ki bo tudi lepo pristojala.

Imamo kroje treh velikosti, vsakemu je dodano navodilo. Vsaki del — preden ga na blago položimo, primerimo s telesno mero, ker redko kdaj je človek ustvarjen prav tako, kot je prirezan kraj. Skraj vedno je ena stran obsežnejša od druge, predvsem pa moramo varčevati z blagom. —

Ko položimo posamezne kose (papir) na razprostrto blago, premerimo vsaki kos posebej. Da kraj povečamo, potegnemo ob njem črto iz bucik ali pa s krojaško kredo, vsekakor pa za toliko, za kolikor bi ga radi povečali. Kroja, ki bi ga radi zmanjšali, ne bomo odrezali, temveč ga zmanjšamo s podolžno gubo, ki jo pripognemo prav na sredi kroja. Tako skratim kraj na obeh straneh. Če pa hočemo zmanjšati kraj za bluzo, ga ponovno zmerimo, če je — ko smo gubo že upognili — izrez okoli vratu in rokavov zadosten, sicer moramo pri izrezih nekaj dodati. To velja tudi za krila.

Vsako blago pade lepše, če so vsi deli prirezani po eni črti. Blago, prirezano po-

čez, ne pade lepo in se vleče. Pri bliščečih se blagovih je sploh nemogoče, da bi kos blaga vložili po drugi črti.

Pri vzorčastih in progastih blagovih moramo predvsem paziti, da se črte posameznih delov med seboj stikajo. Nič ni gršega, kot če črte reže. Dele, ki morajo biti počez (zvončasto) režemo zmeraj malo daljše kot ostale dele, ker se ne vležejo ob telesu, ampak vise.

Vsakemu kosu dodamo nekaj za šiv. Preden začnemo, pritrdimo z bucikami papir na blago, okoli vsakega začrtamo s kredo obris za šiv. Ne začnemo prej, dokler ne vemo, da bomo z blagom šajali. bd.

Nekaj o kuhanju kave

Čeprav živimo v slabih časih, vendar gospodinja vsaj ob slavnostnih prilikah še vedno rada postreže s skodelico dobre, prijetno dišeče kave. Pri tem se seveda potruži, kar se more, in uporabi vse svoje kuharsko znanje, da bi bila kava čim boljša. V zadoščenje za trud ji je splošno zadovoljstvo gostov in pohvala, da je kava prvovrstna.

Čeprav pripravljajo kavo običajno povsod na isti način, vendar je včasih med eno in drugo kavo velika razlika. Kakovost te pijače ni odvisna samo od tega, kako jo skuhamo, ampak mnogo bolj od posameznih sestavin, ki jih zanjo uporabljamo.

V prvi vrsti vpliva na okus kave voda, na kateri jo kuhamo. Ako bi hoteli, da bi imela kava samo svoj lastni okus in vonj, tedaj bi morali za kuhanje kave prav za prav uporabljati vodo brez vsakega okusa, to je, kemično čisto ali prekuhamo vodo. Ker pa praktično to ni možno, skušamo nekatere snovi v vodi odstraniti, kadar kavo kuhamo. Na okus te pijače vplivajo najbolj razne soli, ki jih ima voda v sebi. Nekatere teh soli se izgube, če vodo nekaj časa vre, druge pa ne. Ker pa je voda v vsakem kraju drugačna, ni mogoče navesti splošnega pravila glede tega. Pač pa sedaj dobro razumemo, zakaj nekatere gospodinjice trdijo, da je kava pri njih najboljša, če vodo prav dolgo vre, dočim sme drugod komaj zavreti, preden jo vlijejo na kavo, ako hočejo, da je prav dobra.

Nadalje tudi ni vseeno, kakšno kavo uporabljamo. Dražja kava je izdatnejša kakor ona cenejše vrste, zato je je treba manj, kakor cenejše! Važno je tudi, kako jo zmeljemo. Kave ne smemo zmleti pre-

več drobno. S tem hočemo reči, da naj bo zmleta kava v prav drobnih zrnih, ne pa kakor moka. Če meljemo preveč na drobno, se strojček pri tem tako segreje, da vzame — četudi ne dosti, pa vendar nekaj njenega vonja.

Za pripravljanje kave so porcelanaste ali glinaste posode boljše od kovinastih. Ako je vrč, ki ga imamo za kavo, kovinast, jo zlijmo vanj šele takrat, ko je gotova. Tudi izpremembe toplote vplivajo na okus. Če že moramo kavo preliti, posodo prej segrejmo z vrelo vodo, preden prelijemo kavo vanjo. Če se napravi sča-

soma od kave v notranjščini rjava prevleka, je ne odstranjujemo, ker varuje pijačo pred dotikom s kovino, ki bi utegnila izpremeniti pijači fini okus. Kadar hočemo dobiti kavo zelo čisto, jo precedimo skozi sito ali cunjjo. Do uporabe naj stoji posoda s kavo v drugi posodi, kjer je vrela voda.

Razni dodatki ne morejo izpremeniti prave vonjave kave, vendar pa napravijo pijačo redilnejšo in izdatnejšo, to so sladkor, mleko in smetana, ki spremenijo barvo in okus gotove pijače.

S. H.

GOSPODARSKE VESTI

DENAR

g Ljubljanska devizna borza. Promet na ljubljanski borzi z devizami se je v minulem tednu razvijal dovolj povoljno. Precej se je kupovalo v zasebnem kliringu po naslednjih cenah: 1 angleški funt stalno 250 din, nemška marka 13.93 din, avstrijski šiling 9.02, španska pezeta 6.77, grški bon 29 par. — Uradni tečaji so pa beležili povprečno: angleški funt 221.35, ameriški dolar 43.86, holandski goldinar 29.85, nemška marka 17.62, švicarski frank 14.28, belgijski belga 7.45, italijanska lira (po Curihu) 3.48, francoski frank 2.90, češka krona 1.83 din.

RAZNO

g Lesni trg. Kakor poročajo dunajski listi, je italijanska vlada odobrila separatni uvozni kontingent lesa iz Jugoslavije, ki ga pa v celoti izkorišča »Šipad«, bosanska lesna industrija. Umestno bi pa bilo, da ta naša najnovejša izvozna družba pomaga tudi zasebni industriji, zlasti pa, da bi se ta izvozna množina odstopila v prvi vrsti Sloveniji, ki je bila zaradi sankcij najhuje prizadeta in nima možnosti, da bi se v tako kratkem času prilagodila potrebam drugih trgov, kamor Šipad iz najrazličnejših razlogov lahko izvažajo kot pa mi. Žal pa je malo verjetno, da bi se v merodajnih krogih našlo dovolj umevanja za tako rešitev.

g Sadna letina bo slaba. Neprestano deževno in hladno vreme zadnjih tednov je sadonosnikom tako škodovalo, da splošno odpada sad. Zlasti jabolka so krasno cvetela in obetala rekordno letino; žal je pa deževje vse upe uničilo. Največ škode

povzroča bolezen fazikladij, proti kateri radi dežja niti škropljenje ne zaleže mnogo. Zato bo letos zelo malo jabolk, manj kot lani.

g Francoska valutna kriza. Kot posledica volitev v Franciji, pri katerih so dobili večino in vlado v svoje roke socialisti v zvezi s komunisti, je nastala kriza francoskega franka. Kapitalisti ne zaupajo novi vladi in se boje za svoj kapital, zato so začeli dvigati zlato iz Narodne banke in ga pošiljati z letali na Angleško in celo v Ameriko. Tako se zlato zaklad Narodne banke hitro manjša; v enem letu je izgubil zlata za blizu 30 milijard frankov. To pa nima samo na Francoskem slabih posledic, ampak tudi v drugih državah, ki so v tesni zvezi s frankom. Tako je pod tem vtisom nastal odtok zlata tudi iz Švice, ki je v petih dneh tega meseca izgubila 58 milijonov frankov. Tudi Angleži se boje, da bo ta kriza neugodno vplivala na njihov funt, ker je ta tesno povezan s frankom. — Tudi Holandska izgublja zlato, saj se je njen zlati zaklad v zadnjih dveh tednih zmanjšal za 85 milijonov goldinarjev (blizu 2500 milijonov din).

g Izvoz suhih sliv v Nemčijo. Nemčija nam je dovolila uvoz 800 vagonov suhih sliv, ki jih naj dobavi Priv. izvozna družba. Toda tega kontingenta nam ni bilo mogoče v celoti izkoristiti, ker je bila od Nemcev ponudena cena prenizka. Po dolgih pogajanjih se je kot podlago doseglo 48—55 mark za slive v zabojih in 44—51.70 mark za slive v vrečah, kar odgovarja tukajšnjim cenam.

Naročajte »Domoljuba«!

PRAVNI NASVETI

Odgovor na izzivljanja. L. A. V. Imate sosedu, katerega družina vas in vaše domače neprestano izzivljajo. kažejo vam osle, jeziki, če se srečate, za vašim hrbtom tulijo itd. čeprav ne daste vi zato nobenega povoda. Tako so pred kratkim vašega otroka z vpitjem tako prestrašili, da je zgubil mirno spanje. Vprašate, kako morate postopati, da boste imeli mir. — Ker ste zelo oddaljeni od sodišča, vam ne svetujemo, da tožite, ker bi preveč zamudili s poti. Svetujemo vam, da v modrem samopremagovanju vi in vaša družina vztrajate in smo prepričani, da bodo tudi sosedovi prenehali z izzivanjem, ki ne rodi pričakovanega uspeha — prepira.

Kdo bo plačal dolgove »mlekarske družbe«? S. F. Niste povedali, kakšna organizacija je vaša »mlekarska družba«. Najbrž je zadruga. Ako je to zadruga z omejeno zavezo, jamči za njene obveznosti vsak član s svojim deležem in najmanj s še enkrat tako visokim zneskom, kakor je delež, lahko pa tudi z večkratnim deležem, kar je vse razvidno iz pravil. Ako pa je to zadruga z neomejeno zavezo, pa jamčijo za njo člani z vsem svojim imetjem.

Ograditev pašnikov. J. R. Težko je odgovoriti na vaše vprašanje, ko niste povedali, kdo je delil gozdove in napram komu so se posestniki zavezali, da bodo svoja zemljišča ogradili. Morda imate kakšno pašno zadrugo. Vprašajte tam.

Isplačilo dote in obresti. A. F. Če ste se z notarskim aktom zavezali izplačati doto, je v njem gotovo naveden rok, do katerega morate plačati. Ako obresti niso bile dogovorjene, ste na zahtevo upnika dolžni od dneva zapadlosti plačila plačati zakonite obresti, ki znašajo 5%.

Skrajšani rok. J. J. D. Po zakonu o ustroju vojske in mornarice služi v družinah, kjer je več moških, rekrut prvenec skrajšani rok devetih mesecev, če ima živega očeta pod 60. letom starosti, a nima prvenec mlajšega brata, ne rodbina drugega moškega člana z najmanj 17 leti starosti. Ker je pri vas oče 52 let star, a drugi sin še ni dovršil 17 let, ima po našem mnenju prvenec pravico do skrajšanega roka. Prošnjo vložite na komando pristojnega vojnega okrožja. Priložite rodbinski list, iz katerega bodo razvidni rojstni podatki vseh rodbinskih članov. Prošnjo bo treba kolkovati s kolkom za 5 in 20 Din. Rodbinski list pa se kolkuje do treh oseb za vsako po 10 Din, za vsako nadaljnjo osebo pa še posebej polovica te takse.

Lesni trgovci, rentni davek in zaščita kmetov. I. P. Leta 1928 ste prodali les. Ker vam kupec ni plačal, se je zavezal plačevati 5% obresti, ki jih je odslužil z rezanjem lesa. Vprašate, če je davkarja upravičena,

da vam predpisuje rentni davek in kazen, ker dolg ni bil prijavljen, ter če je dotični dolžnik zaščiten po uredbi o zaščiti kmetov. — Kar se tiče zaščite, bo dolžnik zaščiten, ako mu bo občina izdala potrdilo, da je kmet v smislu uredbe o zaščiti kmetov in sodišče tega potrdila na vašo zahtevo ne bo razveljavilo. Za kmeta pa ga je smatrati tedaj, ako mu je kmetijstvo glavni poklic in obdeluje zemljo sam ali s člani svoje rodbine, po potrebi pa tudi z najeto delovno močjo in njegov obdavčeni dohodek pretežno poteka od kmetijstva. Moral je te pogoje izpolnjevati že ob času zadolžitve. — Rentnino od obresti, ki ste jih prejeli v naravi — rezanje lesa — ste dolžni plačevati. Temu davku namreč niso zavezani samo dohodki v denarju, ampak tudi v naravi, ki izvirajo iz imovinskih predmetov in pravice, ki niso zavezani neposredno nobenemu drugemu donosnemu davku. Davčna obveznost za davek na rente nastane dne 1. januarja prihodnjega leta, pred katerim so nastali pogoji za davčno zavezanost. Nastanek davčne obveznosti se mora prijaviti davčni upravi. Ako se ne prijavi, lahko davčna uprava davčnega obvezanca kaznuje.

Kje se tožbe vložijo in kako kolkujejo. K. S. D. Redno se dolžnika toži pri sodišču njegovega rednega bivališča. Upnik in dolžnik pa se lahko dogovorita za podsodnost tudi drugega sodišča. Če se hoče tožba vložiti v toliko izvodih, kolikor je tožencev in mora tožnik tožbi priložiti pismen sporazum glede pozvanega sodišča. Tožbo je vložiti vt oliko izvodov, kolikor je tožencev in še en izvod za sodišče. Tožbe se kolkujejo po skupnem obsegu po vloženih izvodov. Za tožbe do zneska 500 Din znaša taksa za prvo polo 1 Din, za ostale pole po 50 par; za znesek nad 500 do 1000 Din znaša taksa za prvo polo 2 Din, za ostale pole po 1 Din; za znesek nad 1000 Din do 3000 Din znaša taksa za prvo polo 6 Din, za ostale po 3 Din; za znesek nad 3000 do 6000 Din znaša taksa za prvo polo 14 Din, za ostale po 7 Din itd. Za razpravne zapisnike in sodbe se plača taksa posebej.

Kdaj preneha služnostna pravica poti k studencu? O. F. B. Če uporabljate vodo iz studenca na sosedovem svetu le v letih največje suše in ta studenec od leta 1932 niste uporabljali, s tem niste še zgubili že priposelstovane služnostne pravice. To bi izgubili le, če bi sosed prepovedal vodo in pot do vode, vi bi pa skozi tri zaporedna leta vsled sosedove prepovedi opustili pot in vodo. Svetujemo vam, da sedaj, dokler še P. M. Prodali ste nekemu posestniku in gostilničarju hranilno knjižico proti obročneni noštno pravico poti in zajemanja vode.

Sleparski kupee hranilne knjižice. P. A. ni spora, s sosedom daste vknjižiti služ odplačevanju. Ker obrokov klub opominone plača, ste poizvedeli na sodišču, da je

posestvo popolnoma obremenjeno, gostilno pa ima njegova žena ter da sploh nima nikakih zarubljivih premičnin, ker je vse te dal prepisati na druge. Vprašate, kako bi prišli do plačila. — Ker se je kupec napram vam izdal za premožnega posestnika in gostilničarja, vas je s tem preslepil in le tako izvalil hranilno knjižico, zato ga lahko ovadite pri domačem sodišču zaradi goljufije in se kazenskemu postopanju pridružite kot zasebni udeleženec. Morda bo že ovadba delovala, da vam bo vrnil vsaj knjižico. Če pa kazensko sodišče ne bi smatralo, da je podana goljufija, boste morali z ubožnim spričevalom tožiti kupca na plačilo dogovorjene kupnine.

Zastaranje služnostne pravice. A. P. D. L. Do leta 1924 ste uživali ozek prostor med vašo in sosedovo hišo. Takrat ste se preselili, v hiši pa ste imeli najemnika. Ko ste se sedaj zopet preselili v staro hišo in hoteli kakor svojčas uporabljati vmesni prostor, vam to sosed prepoveduje, češ, da ste svojo pravico vsled triletnega neizvrševanja izgubili. Vprašate, če je to res. — Ni nobenega dvoma, da ste vi z vašimi posestniki predniki vsled 30 in še več letne uporabe priposestvovali služnostno pravico do spornega omejenega prostora. Taka priposestvovana pravica pa zastara vsled neizvrševanja, če se je v vaši odsotnosti sosed potilvil te pravice napram vašim najemnikom in vi svoje priposestvovane pravice v treh zaporednih letih niste uveljavili.

Prizidek na požarni zid. A. P. D. L. Če ima podstrešno okno sosedove hiše nemoteno svetlobo in razgled preko vašega dvorišča skozi 30 let, potem ne morete podaljšati svoj požarni zid do take višine, da bi sosedovemu oknu svetlobo zaprli. Sosedova hiša je pač že priposestvovala pravico, da podstrešnemu oknu ne odvzamete luči in zraka in se bo sosed z uspehom lahko protivil prizidku na vaš požarni zid.

Moralna pokvarjenost. A. F. P. Ločenec, iz tako zvanih »boljših krogov«, ima pri sebi ljubimko, ki je poročena žena in mati dveh otrok, a živijo njeni otroci in mož na jugu naše domovine v veri, da živi njih mati pri sorodnikih radi zdravljenja. Vprašate, kako bi mogli to nemoralno gnezdo razdreti. — Morda bo najbolj enostavno, če možu sporočite dejstva in bo sam poskrbel, da se čimprej vrne mati njegovih otrok. Lahko pa tudi parček ovadite policiji, ki ima dolžnost, da koruznike razganja, v kolikor njih življenje pohujšuje okolico.

Elektrarna in odškodnina za svet. B. L. F. Ob priliki graditve električne hidrocentrale ste nekateri posestniki odstopili električni družbi kot graditeljici del svojega zemljišča radi zaježitve vode in zgradnjo cevovoda. Kot odškodnino se vam je zavezala dati družba nekaj toka brezplačno, dokler bo centrala obratovala. Po par letih je prišla elektrarna na dražbo. Novi lastnik elek-

trarne noče priznati vaših pogojenih pravic glede brezplačne dobave toka in vam nudi le dnevno ceno kot odškodnino za elektrarno prepušteni svet. Vprašate, če lahko vztrajate pri svoji zahtevi do brezplačnega toka. — Pogrešili ste takrat, ko ste se dogovorili z električno družbo in niste dali svoje služnostne pravice do brezplačnega toka takoj vknjižiti. Ker te pravice niso bile vknjižene, jih novi lastnik kot izdajatelj na dražbi ni bil dolžan priznati. Po postavi je dolžna elektrarna le, da vrne lastnikom zemljišč, ki so pustili gradnjo na svojem svetu, občo vrednost uporabljenega sveta.

Zagrajena pot. G. J. P. Sosea vam je s plotom zagrajila pot, po kateri ste vi z vašimi posestniki predniki nad 30 let vozili na svojo njivo. Vprašate, če smete plot odstraniti, ker ga sosea kljub opominom noče. — Če ni še preteklo 30 dni, odkar je sosea postavila plot, lahko sosedo tožite radi motenja posesti in odstranitve plota. Sami pa plota ne smete podreti. Boste pač morali tožiti sosedo na priznanje služnostne pravice poti, če bo tako nespametna, da vam tudi sedaj ne bi pustila voziti. Če bi pa sami odstranili plot, bi vas sosea smela tožiti radi motenja posesti, ker si pač nihče ne sme samolastno delati pravice.

Neplačan čevljarski račun. P. A. T. Po smrti čevljarja vas terja v imenu zapuščine pokojnikova žena za plačilo računa, ki ga sicer priznate, da je obstojal, vendar zavj čevljar nikdar ni terjal plačila in ste računali, da vam je ta dolg že odpustil. Vprašate, kdaj ta račun zastara in kakšna je posledica, če se plača nekaj na tak zastaran račun. — Računi obrtnikov za opravljena dela zastarajo tekom treh let. Če ste na zastaran račun kaj plačali, ne morete zahtevati, da bi vam vrnilo to, kar ste plačali. Če je dolžnik pred potekom zastarane dobe pri takem delnem plačilu ali pa ob drugi priliki priznal, da je dolžan, potem je s tem priznanjem prekinjeno zastaranje in se računa novi triletni rok od tega dne dalje.

Odpoved službe pri poslih. F. S. Če med gospodinjjo in služkinjo ni bilo posebnega dogovora radi odpovednega roka, velja za obe stranki 14 dnevni odpovedni rok. Le vsled tehtnega vzroka bodisi na strani gosposdinje ali služkinje se lahko službeno razmerje predčasno in brez odpovedi prekine. Če posel brez tehtnega vzroka predčasno zapusti službo, ima pravico gosposdinja zahtevati, da se posel vrne in povrne dokazano škodo, ker ni izpolnil pogodbe. Vsi spori, ki nastanejo iz službenega razmerja, se morajo najprej obravnavati pri pristojnem občinskem posredovalnem uradu. Sodno se morejo zahtevki uveljaviti tekom 6 mesecev po izstopu iz službe, sicer zastarajo. Ko se konča službeno razmerje, se mora dati poslu v redu izpolnjeno poselsko knjižico.